

Aktiverande styrdokument

Beslutsfattare:
Kommunstyrelsen

Dokumentansvarig:
Uppsala Vatten och Avfall AB

Datum:
2022-02-09

Diarienummer:
KSN-2022-00528

Handlingsplan för Avfallsplan

Remissversion

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Innehåll

Inledning	3
Syfte	3
Omfattning.....	3
Ansvar, genomförande och spridning.....	4
Måls åtgärder, indikatorer samt ansvariga	4
Utvecklingsområde 1: Förebyggande och återanvändning	4
Utvecklingsområde 2: Materialåtervinning	7
Utvecklingsområde 3: Miljö och klimat.....	9
Utvecklingsområde 4: Människan i centrum	11
Uppföljning	13
Relaterade dokument.....	13

Remissversion

Inledning

Programmet *Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall* syftar till att minska avfallsmängderna, öka återanvändningen och materialåtervinningen samt minska avfallets miljö- och klimatpåverkan. Avfallsplanen har satt människan i centrum och syftar till att det ska vara lätt att göra rätt och svårt att göra fel.

Avfallsplanen är ett tydligt ramverk för det gemensamma arbetet med avfallsfrågor i Uppsala. Den skapar förutsättningar för samarbete kring avfallsfrågor, och ökar kunskap och engagemang för resursanvändning i en cirkulär ekonomi.

Denna handlingsplan förtydligar programmets implementering, genomförande av målsättningar och åtgärder samt uppföljning av dessa.

Syfte

Handlingsplanen ger en samlad bild av vilka åtgärder som behövs för att nå ett cirkulärt Uppsala utan avfall, där prylar och material används och cirkulerar så länge som möjligt innan de kasseras. Handlingsplanen förtydligar nämnders och bolagsstyrelserns ansvar och roller för programmets måluppfyllelse i relation till deras uppdrag och ägardirektiv.

Fokus i handlingsplanen ligger på åtgärder som tydliggör ambitionsnivån och visar på nödvändiga förändringar. Åtgärderna underlättar för nämnder och bolagsstyrelser att identifiera sina ansvarsområden när det gäller förebyggande och hantering av avfall och integrera det i sin verksamhets-/affärsplanering. På så sätt har handlingsplanen en tydlig styrande effekt och är en förutsättning för måluppfyllelse.

Omfattning

Handlingsplanen riktar sig till samtliga nämnder och bolagsstyrelser inom Uppsala kommun, då hela kommunkoncernen behöver vara delaktig i genomförandet av åtgärder för att uppfylla målen i avfallsplanen.

Avfallsplanen och den tillhörande handlingsplanen har stämts av mot andra planer, program och styrmedel samt olika verksamheter inom kommunen. Mål och åtgärder i avfallsplanens handlingsplan är i vissa fall anpassade för att komplettera men inte överlappa mål i exempelvis miljö- och klimatprogrammet, för att undvika dubbelstyrning. Åtgärder med koppling till den fysiska planeringen kommer i viss mån att arbetas in i kommunens nya översiktsplan som väntas börja gälla 2024.

Handlingsplanen tar inte upp arbete som redan sker inom de verksamheternas grunduppdrag och som kommer att fortsätta. Det gäller till exempel åtgärder för att förbättra arbetsmiljön för den personal som hanterar avfall, kommunikationskampanjer, digitalisering, ökad tillgänglighet för människor med olika förutsättningar och behov, effektivisering av avfallstransporter, utveckling av återvinningscentraler med mera.

Indikatorerna i handlingsplanen har i flera fall målvärden till både 2025 och 2030 för att följa andra målår i omvärlden. De flesta åtgärder i handlingsplanen ska vara genomförda senast 2026, då såväl program som handlingsplan enligt avfallsförordningen ska ses över och vid behov uppdateras.

Ansvar, genomförande och spridning

Ansvarig för programmet *Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall* är Uppsala Vatten och Avfall AB. Bolaget leder arbetet med att implementera handlingsplanen i kommunens verksamheter och ansvarar för att programmet i sin helhet blir genomfört. För att nå målen i programmet och få ett lyckat genomförande krävs samarbete mellan kommunorganisationens olika delar.

Uppsala Vatten och Avfall AB ansvarar också för att sprida avfallsplanen till allmänheten, civilsamhället och näringslivet.

Målen åtgärder, indikatorer samt ansvariga

Nedan beskrivs åtgärder som pekats ut som särskilt viktiga att genomföra för att nå målen i avfallsplanen. Här anges även samordnare och delansvariga för respektive åtgärd, samt det år då åtgärden ska vara genomförd eller om åtgärden är ett kontinuerligt arbete, vilket anges som ”årligen”. Angivet årtal för genomförande av avfallsplanen betyder att åtgärden senast ska vara genomförd 31 december.

Samordnare för respektive åtgärd ansvarar för att åtgärden budgeteras för och planeras in i verksamheten på lämpligt sätt i förhållande till relaterade åtgärder och verksamheten i övrigt, samt att åtgärden genomförs och rapporteras för uppföljning i enlighet med vad som anges i handlingsplanen. Samordnares roll kan även vara att samordna flera olika aktörer eller verksameters arbete för att genomföra åtgärden.

För finansiering av åtgärderna, se dels kapitlet Ansvar för avfallsfrågor i bilaga 3, Nulägesbeskrivning, dels kapitlen Mål och budget samt Avfallstaxa i bilaga 1, Styrmedel.

Delansvariga för en åtgärd förväntas bidra till genomförandet utifrån sin egen verksamhet och behöver därmed budgetera och planera för respektive åtgärd. Även rapportering för uppföljning ingår i delansvaret.

Efter tabellen med åtgärder för respektive utvecklingsområde listas de indikatorer som används för att följa upp måluppfyllelsen. Indikatorerna beräknas enligt Uppsala Vattens mallar och instruktioner.

Uppföljning av programmet och handlingsplanen beskrivs närmare i separat avsnitt nedan.

Utvecklingsområde 1: Förebyggande och återanvändning

Avfallsmängderna ska minska och återanvändningen ska öka

	Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
1.1	Inspirera kommunens verksamheter till att genomföra avfallsförebyggande aktiviteter genom att kommunicera goda exempel	Uppsala Vatten	-	2024

	Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
1.2	Ställa krav i relevanta upphandlingar som bidrar till en förflyttning uppåt i avfallstrappan	Kommunstyrelsen	Alla nämnder och styrelser	2024
1.3	Skapa förutsättningar för kommunens verksamheter att återanvända möbler och produkter	Kommunstyrelsen	-	2024
1.4	Säkerställa en hållbar hantering av kommunens telefoni- och IT-utrustning med fokus på reparation, uppgradering, återanvändning och återvinning	Kommunstyrelsen	-	2024
1.5	Optimera måltidsproduktionen för att minska matsvinn i kommunens egna kök	Kommunstyrelsen	-	2025
1.6	Ta fram planer för arbetet för minskat matsvinn i kommunala förskolor och skolor, där åtgärder utöver det ordinarie arbetet behövs	Utbildningsnämnden	-	2025
1.7	Mäta och redovisa matsvinnet i förskolor och skolor	-	Kommunstyrelsen och utbildningsnämnden	Årligen
1.8	Utveckla samarbetet mellan återbruksaktörer och Uppsala Vatten	Uppsala Vatten	-	2026
1.9	Utveckla systemen för mottagning och avsättning av återbruksmaterial som prylar, möbler, textilier, bygg- och rivningsmaterial som kommer in via återvinningscentralerna	Uppsala Vatten	Arbetsmarknadsnämnden	2026
1.10	Utreda hur multihubbar ¹ kan användas för cirkularitet genom att utgöra en plattform för att exempelvis dela, låna, reparera, hyra, byta och återanvända prylar samt återvinna material	Kommunstyrelsen	Gatu- och samhällsmiljönämnden, Uppsala Vatten	2026

¹ I multihubbar finns möjlighet att samlokalisera en rad funktioner som inte behöver finnas inom varje enskild fastighet eller kvarter. Exempel på funktioner som kan rymmas i en multihubb: parkering, cykelverkstad, mottagning av material för återbruk/återvinning, lokal för delningstjänster och reparationer.

	Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
1.11	Öka kunskap och skapa förutsättningar för boende hos det kommunala bostadsbolaget för att förebygga avfall och att dela och återanvända produkter och material	Uppsalahem	-	2026
1.12	Medverka till att etablera en lokal marknadsplats för återbruk av byggmaterial i industriell skala	Kommunstyrelsen	Plan- och byggnadsnämnden	2026
1.13	Prioritera och ställa krav på bevarande och återbruk av material i projektering och upphandling av byggnation, ombyggnation och anläggning	-	Kommunstyrelsen, gatu- och samhällsmiljönämnden, Uppsalahem, Uppsala arenor och fastigheter, Skolfastigheter	2025
1.14	Ställa krav på att minimera spillmaterial vid upphandling av byggnation och ombyggnation	-	Kommunstyrelsen, gatu- och samhällsmiljönämnden, Uppsalahem, Uppsala arenor och fastigheter, Skolfastigheter	2024
1.15	Ställa krav på inventering av byggprodukter som kan återanvändas ² och återanvändning vid upphandling av rivningsentreprenader	-	Kommunstyrelsen, Uppsalahem, Uppsala arenor och fastigheter, Skolfastigheter	2025
1.16	Ställa krav på redovisning av avfallshanteringen vid bygg- och rivningslov med särskilt fokus på farligt avfall, materialåtervinning och återanvändning av byggmaterial	Plan- och byggnadsnämnden	-	2023
1.17	Utreda hur ett masslogistikcenter skulle kunna fungera i sydöstra stadsdelarna	Gatu- och samhällsmiljönämnden	-	2023

² Inventeringen av byggprodukter för återanvändning är ett lagkrav enligt PBL 2010:900

Indikatorer
<p><i>Mängd avfall³, kilogram per person⁴ och år.</i> Målvärde: Nedåtgående trend. Utgångsvärde: 399 kilogram per person och år 2020.</p>
<p><i>Mängd mat- och restavfall, kilogram per person⁴ och år.</i> Målvärde: 25 procent mindre mat- och restavfall per person 2025 jämfört med 2015⁵. Därefter nedåtgående trend. (Avfall Sveriges 25/25-mål) Utgångsvärde: 206 kilogram per person och år 2015.</p>
<p><i>Mängd matsvinn från hushåll, kilogram per person⁶ och år.</i> Målvärde: 20 procent mindre matsvinn i matavfallet och restavfallet 2025 jämfört med 2018. (baserat på Sveriges etappmål för matsvinn) 50 procent mindre matsvinn i mat- och restavfallet 2030 jämfört med 2018. Utgångsvärde 22 kilogram per person och år 2018.</p>
<p><i>Mängd matsvinn från kommunal pedagogisk verksamhet, gram per portion.</i> Målvärde: 20 procent mindre matsvinn i kommunal pedagogisk verksamhet 2025 jämfört med 2020. (baserat på Sveriges etappmål för matsvinn) Utgångsvärde: 66 gram per portion 2020.</p>
<p><i>Mängd material och produkter som återanvänds, ton per år.</i> Målvärde: Fyra procent av grovavfallet som inkommer till återvinningscentralerna återanvänds 2025. Utgångsvärde: 3 procent av grovavfallet återanvändes 2020.</p>

Utvecklingsområde 2: Materialåtervinning

Materialåtervinningen ska öka

	Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
2.1	Revidera miljöstyrande taxa för att uppmuntra till ökad utsortering av matavfall till behandling där energi och näringsämnen tas till vara	Uppsala Vatten	-	2024
2.2	Arbeta för fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper från småhus	Uppsala Vatten	-	2024
2.3	Utveckla riktlinjer för insamlingssystem med bättre sorteringsgrad och bättre resursutnyttjande i nya och befintliga stadsdelar	Uppsala Vatten	-	2025

³ Mängd mat- och restavfall, grovavfall, förpackningar och tidningar samt farligt avfall (inkl. elavfall och batterier) i kilogram delas med personantal.

⁴ Invånarantalet justeras med fritidshusboende, gästnätter och in-/utpendling till arbete omräknat till personer för att på ett mer rättvisande sätt ska spegla verkliga avfallsmängderna per person.

⁵ Branschorganisationen Avfall Sveriges s.k. 25/25-mål som många kommuner, däribland Uppsala, har anslutit sig till.

⁶ Personantalet beräknas utifrån genomsnittligt antal personer som bor i villa respektive lägenhet enligt SCB.

	Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
2.4	Ta hänsyn till fysisk plats för källsortering i program, detaljplaner och bygglov	Plan- och byggnadsnämnden	Uppsala Vatten	2023
2.5	Utreda olika möjligheter att materialåtervinna vintergrus, ett samarbete mellan kommunala förvaltningar och bolag	Gatu- och samhällsmiljönämnden	-	2025
2.6	Aktivt arbeta för att avsätta material högre upp i avfallstrappan på återvinningscentralerna och på Hovgården	Uppsala Vatten	-	Årligen
2.7	Samarbeta med lärosäten och andra aktörer inom forskning och utveckling för att bidra till att resurshanteringen flyttar uppåt i avfallstrappan	Uppsala Vatten	-	2024
2.8	Säkerställa källsorteringsmöjligheter i kommunala verksamheter genom exempelvis information, behållare för olika fraktioner, uppmärksade kärl och rätt dimensionerade avfallsutrymmen	-	Alla nämnder och bolagsstyrelser	2023
2.9	Skapa rutin för att ställa krav på att upphandlade bygg- och rivningsentreprenörer redovisar hur de ska sortera och återvinna material enligt gällande lagstiftning	-	Kommunstyrelsen, gatu- och samhällsmiljönämnden, Uppsalahem, Skolfastigheter, Uppsala arenor och fastigheter	2025
2.10	Bedriva tillsyn över bygg- och rivningsavfall, matavfall och avfall som faller under producentansvaret.	Miljö- och hälsoskydds-nämnden	-	2026
2.11	Föra dialog kring resurshushållning och cirkularitet vid tillsyn av avfall	Miljö- och hälsoskydds-nämnden	-	2026

Indikatorer
Andelen avfall som materialåtervinns och förbereds ⁷ för återanvändning, procent ⁸ . Målvärde: 55 procent till år 2025 och 60 procent till år 2030. (baserat på Sveriges etappmål om materialåtervinning) Utgångsvärde: 36 procent 2020.
Andelen bygg- och rivningsavfall till Hovgårdens avfallsanläggning som materialåtervinns och förbereds för återanvändning ⁹ , procent. Målvärde: Ökande trend jämfört med 2022. Utgångsvärde: Värde enligt beräkning 2022.
Andel utsortering och biologisk behandling av matavfall ¹⁰ , procent. Målvärde: 75 procent till 2023, samt att bibehålla 75 procent även efter 2023. (baserat på Sveriges etappmål om matavfall) Utgångsvärde: 39 procent 2020.

Utvecklingsområde 3: Miljö och klimat

Avfallets miljö- och klimatpåverkan ska minska

	Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
3.1	Utöka insamlingen av hushållens farliga avfall	Uppsala Vatten	-	2025
3.2	Ta fram och tillgängliggöra informationsmaterial om hur företag kan hantera små mängder farligt avfall	Miljö- och hälsoskydds-nämnden	-	2023
3.3	Genomföra aktiviteter för att minska nedskräpningen i Fyrisån	Gatu- och samhällsmiljö-nämnden	-	Årligen
3.4	Genomföra skräpmätningar i olika stadsdelar för att anpassa arbetet mot nedskräpning	Gatu- och samhällsmiljö-nämnden	-	Årligen

⁷ Med förbereds för återanvändning avses mottagna mängder vid ÅVC som återbruksaktör tar med från ÅVC för försäljning. Förberedelse för återanvändning är en liten del av mängden, den stora mängden avser materialåtervinning.

⁸ Med formuleringen avses andelen kommunalt avfall som efter insamling antingen materialåtervinns eller förbereds för återanvändning. Med kommunalt avfall avses i detta fall kommunalt avfall inklusive biologiskt avfall men exklusive slam.

⁹ Gäller icke farligt bygg- och rivningsavfall, exklusive jord och sten. Med formuleringen avses andelen inkommet bygg- och rivningsavfall till Hovgården som antingen materialåtervinns eller förbereds för återanvändning. När detta skrivs återanvänds inget av inkommet bygg- och rivningsavfall, men ambitionen är att det kan göras i framtiden. Indikatorn kopplar till etappmålet om ökad resurshushållning i byggsektorn, där insatser ska vidtas så att förberedandet för återanvändning, materialåtervinning och annat materialutnyttjande av icke-farligt byggnads- och rivningsavfall är minst 70 procent årligen till 2025.

¹⁰ Andel matavfall som sorteras ut och går till biologisk behandling där växtnäring och biogas tas till vara. Kompostering ingår ej.

3.5	Öka andelen sorteringskärl och minska andelen brännbara kärl i offentlig miljö samt fortsatt optimering av avfallsbehållare i offentlig miljö för att minska nedskräpning	Gatu- och samhällsmiljönämnden	-	2026
3.6	Genomföra informationskampanj för att öka kunskapen om hantering av invasiva växtarter	Uppsala Vatten	Gatu- och samhällsmiljönämnden	2024
3.7	Utreda ett urval av nedlagda deponiers utsläpp av växthusgaser till luft	Gatu- och samhällsmiljönämnden	-	2023
3.8	Utredning av ansvar för deponier i riskklass 1 och 2. Initiering och fortsättning av utredningar kring förorenings-spridning till vatten från minst fem deponier till 2026	Miljö- och hälsoskydds-nämnden	Gatu- och samhällsmiljönämnden	2026
3.9	Utreda dagvattenhanteringen vid alla Uppsala Vattens avfallsanläggningar i syfte att minska utläckage av oönskade ämnen samt risker vid ökad nederbörd	Uppsala Vatten	-	2025

Indikatorer¹¹

Antal skräpföremål per 10 m².

Målvärde: Minskning med 20 procent till år 2025 och därefter ingen ökning till år 2030.

Utgångsvärde: Värde enligt mätning 2022.

Farligt avfall i restavfallet, kilogram per hushåll per vecka.

Målvärde: Noll kilogram per hushåll och vecka 2030.

Utgångsvärde: Mängd farligt avfall och elektronik i restavfall från hushåll enligt plockanalyser av avfall från fem områden 2018 varierade mellan 0,008 och 0,036 kilogram per hushåll per vecka.

¹¹ För utvecklingsområdet Miljö och klimat finns indikatorer endast för området miljö, med fokus på nedskräpning och giftfri miljö. För klimat finns åtgärder angivna, men inga indikatorer, då området klimat finns behandlat i Uppsala kommuns Miljö- och klimatprogram.

Utvecklingsområde 4: Människan i centrum

Det ska vara lätt att göra rätt

	Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
4.1	Arbeta aktivt för att identifiera och åtgärda brister i arbetsmiljö kopplat till insamlingsarbetet av avfall	Uppsala Vatten	-	2024
4.2	Genomföra strategiska målgruppsanpassade kommunikationsinsatser med syfte att förebygga avfall samt öka återanvändning och källsortering med särskilt fokus på bygg- och rivningsavfall, matsvinn och matavfall, textil, plast, elektronikavfall och farligt avfall samt öka kunskapen om farliga ämnen i varor och material. ¹²	Uppsala Vatten	-	2026
4.3	Utveckla informationsmaterial om förebyggande och hantering av avfall för evenemangsarrangörer	Destination Uppsala	-	2023
4.4	Utveckla Uppsala Vattens skolinformation och studiebesöksverksamhet för att öka kunskapen och engagemanget kring avfallens roll i en cirkulär ekonomi	Uppsala Vatten	-	2026
4.5	Anställa skolungdomar för feriejobb som hållbarhetsinformatörer med fokus på till exempel minskad nedskräpning, källsortering och avfallsminimering - ett samarbete mellan kommunala förvaltningar och bolag	Gatu- och samhällsmiljönämnden	Uppsala Vatten och Avfall AB	Årligen
4.6	Utveckla hämtningstjänster som främjar tillgänglighet och återbruk i stadsmiljö och på landsbygd, exempelvis i	Uppsala Vatten	-	2026

¹² Åtgärder som rör kommunikation innefattar aktiviteter som bidrar till beteendeförändring.

	Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
	samarbete med fastighetsägare			
4.7	Utveckla samarbetet med fastighetsägare för att skapa en välfungerande avfallshantering i områden med särskilda utmaningar, exempelvis låg sorteringsgrad och dumpning	Uppsala Vatten	-	2026
4.8	Uppdatera och implementera handbok för avfallshantering i fysisk planering	Uppsala Vatten	Plan- och byggnadsnämnden	2023
4.9	Planera och genomföra flytt av två återvinningscentraler, Boländerna till Fyrislund och Gottsunda till ny temporär lokalisering i södra stadsdelarna	Uppsala Vatten	Plan- och byggnadsnämnden, Kommunstyrelsen	2025
4.10	Planera och genomföra byggnation av tre nya återvinningscentraler: en i Brillinge, en i de sydöstra stadsdelarna samt en permanent lokalisering i södra stadsdelarna	Uppsala Vatten	Kommunstyrelsen	2030

Indikatorer

Andel invånare som köper begagnade saker för återanvändning, procent.

Målvärde: 90 procent av invånarna anger att de ganska eller mycket sannolikt skulle köpa begagnade saker för återanvändning år 2030.

Utgångsvärde: Enligt första kundundersökning år 2021.

Andel invånare som lämnar begagnade saker till återanvändning, procent.

Målvärde: 90 procent av invånarna anger att de ganska eller mycket sannolikt skulle lämna begagnade saker för återanvändning år 2030.

Utgångsvärde: Enligt första kundundersökning år 2021.

Andel invånare som tycker det är enkelt att lämna förpackningar och returpapper till återvinning, procent.

Målvärde: 90 procent av invånarna tycker det är ganska eller mycket enkelt att lämna förpackningar och returpapper till återvinning år 2030.

Utgångsvärde: 76% var ganska eller mycket nöjda enligt kundundersökning år 2020.

Andel invånare som tycker det är enkelt att lämna grovavfall, procent.

Målvärde: 90 procent av invånarna tycker det är ganska eller mycket enkelt att lämna grovavfall år 2030.

Utgångsvärde: 87% var ganska eller mycket nöjda enligt kundundersökning år 2020.

Indikatorer

Andel invånare som är nöjda med information om källsortering, procent.
Målvärde: 90 procent av invånarna är ganska nöjda eller mycket nöjda med den information som man får om hur man ska sortera hushållets avfall år 2030.
Utgångsvärde: 67% var ganska eller mycket nöjda enligt kundundersökning år 2020.

Uppföljning

Uppsala Vatten och Avfall AB är ansvarig för programmet *Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall* och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av programmet.

Alla nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till Kommunstyrelsen. Uppsala Vatten följer årligen upp program och handlingsplan i ordinarie programuppföljning och sammanställer genomförda åtgärder. Även indikatorerna följs upp årligen för att ge en uppskattning om huruvida målen kan väntas nås med befintlig styrning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning. Avfallsplanen som helhet, det vill säga program inklusive bilagor samt handlingsplan, kommer att ses över minst vart fjärde år och uppdateras vid behov, i enlighet med Avfallsförordningen. Vid uppdatering kan åtgärder tas bort och tillkomma.

Relaterade dokument

- Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall
- Avfallstaxa
- Energiprogram 2050
- Föreskrifter för avfallshantering
- Miljö- och klimatprogram
- Mål och budget
- Policy för hållbar utveckling
- Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Program för äldrevänlig kommun